

اخلاق مشاوره در مدرسه

حسن بوسلیکی
محمد رضا کریمی

- سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
- پوسلیکی، حسن، ۱۳۵۶ -
اخلاق مشاوره در مدرسه/حسن پوسلیکی، محمدرضا کریمی؛
ویراستار امین قاسمی؛ [برای] دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های
مورد نیاز نظام اسلامی.
قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت، انتشارات، ۱۴۰۲.
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
یادداشت
موضوع
- ۸۹ ص.
۹۷۸-۶۲۲-۳۵۸-۰۹۰-۱
فیبا
کتابنامه: ص. ۸۷ - ۸۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
مشاوران آموزشی -- اخلاق حرفه‌ای
Educational consultants -- Professional ethics
مشاوره -- جنبه‌های اخلاقی
Counseling -- Moral and ethical aspects
مشاوره در آموزش و پرورش
Mentoring in education
مشاوره -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
Counseling -- Religious aspects -- Islam
کریمی، محمدرضا، ۱۳۵۲ -
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه. دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های
مورد نیاز نظام اسلامی
حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت
۲۷۹۹۴B
۳۴۱/۲۰۷
شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۷۶۰۹۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

@hdabirkhane

دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی

نشر حوزه

انتشارات: ۰۲۵-۳۷۷۲۵۵۴۷

مؤسسه انتشارات حوزه‌های علمیه

تلفن تماس: ۰۲۵-۳۷۷۲۵۲۷۲ - ۳۷۷۲۰۸۶۰

نشانی فروشگاه اینترنتی

www.NashreHowzeh.ismc.ir

نشر حوزه در ایستا و اینستاگرام

@Nashre_Howzeh

عنوان: اخلاق مشاوره در مدرسه

نویسنده: حسن پوسلیکی و محمدرضا کریمی

ناشر: مؤسسه انتشارات حوزه‌های علمیه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۵۸-۰۹۰-۱

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲

ویراستار و صفحه‌آرا: امین قاسمی

طراح جلد: سیدعلیرضا رضایی

کلیه حقوق برای مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه محفوظ است.

۵۱۳

دیباچه دبیرخانه

یکی از مهم‌ترین ابعاد دین، ابعاد سیاسی و اجتماعی آن است که بروز عینی آن را می‌توان در تشکیل نظام اسلامی یافت. برپایی حکومت دینی، زمینه طرح و ایجاد مسائل جدیدی است که کارآمدی دین در عرصه اجتماعی را به دنبال خواهد داشت. تداوم یونانی دین تا حد زیادی در پاسخ به‌هنگام و کارآمد به این مسائل است. در غیر این صورت جامعه منتظر نمی‌ماند و از راه دیگر پاسخی برای مسائل خود می‌یابد که ممکن است منطبق بر اصول و معیارهای اسلامی نباشد.

در این بین حوزه‌های علمیه به‌عنوان مصدر اصلی طراحی و پیروزی انقلاب اسلامی، باید نسبت به پاسخ‌گویی مسائل نظام اسلامی، مقید و حساس باشد تا بتواند رسالت حوزه انقلابی را به‌خوبی ایفا کند. بر این اساس معاونت پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه در راستای نقش و رسالت خویش در گفتمان‌سازی علمی و مدیریت دانش دینی در راستای مسئله‌محوری، دبیرخانه حمایت از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی را تأسیس کرده است.

این دبیرخانه با هدف پاسخ به مسائل و نیازهای پژوهشی نظام اسلامی با ۲۸ گروه تخصصی ایجاد شده و اولویت‌های مرتبط به هر گروه بعد از برگزاری جلسات هم‌اندیشی علمی با حضور اساتید و صاحب‌نظران در هر گروه تهیه شده است.

بخشی از فعالیت‌های دبیرخانه در راستای پاسخ به مسائل نظام، توجه به مطالعات جدید در عرصه اخلاق است. این نوع مطالعات برای کارآمدی و روزآمدسازی مسائل اخلاقی در بستر سیاسی و اجتماعی، بسیار ضروری و مفید است. اثر حاضر که در دبیرخانه تألیف و تدوین شده است، در این راستا قرار می‌گیرد.

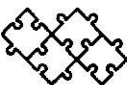
با تشکر از حجج اسلام جناب آقایان دکتر حسن بوسلیکی و محمدرضا کریمی نویسندگان این اثر ارزشمند، امید است اثر حاضر مورد توجه و استفاده پژوهشگران ارجمند قرار گیرد.

دبیرخانه حمایت
از پژوهش‌های مورد نیاز نظام اسلامی

www.ketab.ir

فهرست

۱	مقدمه
۴	اخلاق چیست؟
۷	حرفه و اخلاق حرفه‌ای
۱۲	اهمیت اخلاق در حرفه مشاوره
۱۶	حوزه‌های الزام اخلاقی
۱۸	سطوح الزام اخلاقی
۲۳	بایسته‌های اخلاقی مشاوران مدرسه
۲۳	الف) آرمان خدمتی مشاور مدرسه
۲۸	ب) اصول اساسی اخلاق مشاوره
۳۳	ج) وظایف اخلاقی عینی مشاور در قبال ذی‌نفعان
۳۴	۱. در قبال دانش‌آموز (مراجع)
۵۴	۲. افراد مرتبط با موضوع مشاوره (دوست، معلم، والدین، ...)
۵۶	۳. خانواده دانش‌آموز
۶۰	۴. مدیریت مدرسه
۶۳	۵. معلم‌های مدرسه
۶۵	۶. همکاران (سایر مشاوران)
۶۷	۷. خانواده خود مشاور (زندگی شخصی خود مشاور)
۷۰	تعارض‌های اخلاقی مشاوران مدرسه
۷۰	الف) تعارض اخلاقی چیست؟
۷۲	ب) روش تصمیم‌گیری در تعارضات اخلاقی
۷۸	ج) گونه‌های تعارض اخلاقی در حرفه مشاوره
۷۸	۱. تعارض تضادی و تعارض چندوجهی
۸۰	۲. تعارض حق و خیر
۸۱	۳. تعارض اخلاق و قانون
۸۳	۴. تعارض وظایف در قبال یک نفر یا دو گروه ذی‌حق
۸۷	منابع

مقدمه

تصور کنید آن قدر مورد عنایت اهل بیت علیهم السلام هستیم که هنگام مرگ، حضرت رسول صلی الله علیه و آله برای تشییع جنازه ما تشریف بیاورند و بالاتر از آن، با دست مبارکشان در دفن ما شرکت کنند. چه سعادتى بالاتر از این؟! این اندازه عنایت قطعاً نجات‌دهنده است و مایه رشک دیگران. اما ...

شاید چنین نباشد؛ نقل شده که خبر فوت سعد بن معاذ را برای پیامبر آوردند. ایشان برخاست و دستور غسل و کفن او را داد. هنگام تشییع جنازه او، حضرت بدون کفش و عبا شرکت کرد، ایشان گاه از سمت راست تابوت و گاه از سمت چپ آن می‌گرفت. تا این که جنازه به قبر رسید. حضرت قبر را به دست خودشان تعمیر کردند و بعد از دفن سعد، قبر را صاف کردند. مادر سعد که رفتارهای پیامبر را دید گفت: «ای سعد! بهشت گوارایت باد». پیامبر فرمود: «ای مادر سعد! ساکت باش! چیزی را برای خدا قطعی نکن. الآن فشار سختی به سعد وارد شد». هنگام بازگشت، اصحاب به پیامبر گفتند: «ای رسول خدا! شما برای سعد کارهایی کردید که برای هیچ کس نکرده بودید؛ جنازه‌اش را بدون کفش و عبا تشییع کردید». پیامبر فرمود: «[به خاطر این که دیدم] ملائکه بدون کفش و عبا بودند، به آنها اقتدا کردم». گفتند: «گاهی سمت راست تابوت و گاهی سمت چپش را می‌گرفتید». فرمودند: «دستم در دست جبرئیل بود، هرجایی را که او می‌گرفت، من هم می‌گرفتم». گفتند: «دستور غسل او را دادید و خودتان برایش نماز خواندید و سنگ لحدش را قرار دادید، [ولی] بعد گفتید فشار سختی به سعد وارد شد!». فرمودند: «بله، او با خانواده‌اش خوش خلق نبود»^۱.

با این همه جلال و شکوه در تشییع و دفن سعد بن معاذ، پیامبر مادرش را نهی می‌کند از این که او را بهشتی بداند و نیز بیان می‌کند که به خاطر بدخلقی با خانواده‌اش دچار فشار شدیدی شده است. این به معنای اهمیت اخلاق در

عاقبت به خیری و نجات است. خوش خلقی می تواند انسان را به ثواب مجاهد فی سبیل الله برساند:

امام صادق علیه السلام: «قطعاً خداوند به خاطر خوش خلقی بنده اش، ثواب مجاهدی را به او می دهد که صبح و شب در کار جهاد بوده است.»^۱

اهمیت اخلاق در منظومه معارف دین اسلام به آن درجه است که خداوند متعال در قرآن کریم تنها و تنها یک جا یازده قسم پشت سر هم خورده تا بفرماید «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا»^۲ (کسی که تزکیه نفس کند، نجات می یابد و کسی که نفسش را آلوده کند، بازنده است). این حاکی از اهمیت اخلاق و تزکیه نفس است. هیچ چیز جای اخلاق و اطاعات از خدا را نمی گیرد. اهل بیت علیهم السلام بارها تذکر داده اند که حب اهل بیت علیهم السلام و شیعه بودن انسان را نجات نمی دهد و مراعات اخلاق و اطاعت خدا شرط ضروری نجات و رستگاری است:

امام باقر علیه السلام: «ای جابرا آیا کسی که مدعی شیعه بودن است، به این اکتفا می کند که دوستدار ما باشد؟ قسم به خدا کسی شیعه ما نیست مگر این که تقوای الهی داشته باشد و از او اطاعت کند. ای جابرا شیعیان ما جز با تواضع و خشوع و امانت و زیادتی یاد خدا و روزه و نماز و نیکی به والدین و رسیدگی به همسایگان فقیر و ... شناخته نمی شوند.»^۳

امام باقر علیه السلام: «ای شیعیان آل محمد! ... قسم به خدا که نزد ما برائت و امان از خدا وجود ندارد و بین ما و خداوند فامیلی و آشنایی نیست، و ما حاجتی بر خدا نداریم و قرب خدا جز با اطاعت به دست نمی آید، پس کسی از شما که مطیع خدا باشد، ولایت ما برایش نفع دارد ولی کسی که از خدا سرپیچی کند، ولایت ما سودی برایش ندارد. حواستان باشد که فریب نخورید، حواستان باشد که فریب نخورید.»^۴

۱. کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۰۱

۲. شمس: ۹-۱۰

۳. همان، ص ۷۴؛ ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۲۹۵؛ ابن بابویه (صدوق)، الامالی، ص ۶۲۵

۴. همان، ص ۷۶

اخلاق، گوهر دین و خلاصه دستورات دین است. از امام سجاده علیه السلام درخواست شد که تمام دستورات دین را خلاصه فرمایند، ایشان فرمودند: «کلام حق، قضاوت عادلانه و وفای به عهد.»^۱ این‌ها همگی ماهیت اخلاقی دارند. ایمان و اسلام همراه با اخلاق است که مایه رشد و تعالی است نه بدون اخلاق: از امام باقر علیه السلام سؤال شد؛ «مردم از پیامبر این‌گونه نقل می‌کنند؛ «برترین و ارجمندترین شما در جاهلیت، ارجمندترین در اسلام هستند [آیا درست است؟]» فرمودند: «بله، راست می‌گویند. البته منظور آن نیست که شما تصور می‌کنید. ارجمندترین آن‌ها در جاهلیت، بخشنده‌ترین، خوش‌خلق‌ترین، خوش‌همسایه‌ترین و کم‌آزارترین آن‌ها است. چنین کسی وقتی مسلمان می‌شود، اسلامش جز خیر برایش ندارد.»^۲

از این‌رو جای تعجب ندارد که حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرموده باشند: «من برای تکمیل مکارم اخلاق مبعوث شده‌ام.»^۳

بخشی از ارزش‌ها و الزامات اخلاقی در قالب احکام فقهی به مسلمانان عرضه شده، بخشی در قالب توصیه‌های اخلاقی (غیرفقهی) ارائه شده و بخشی به وجدان و فطرت آن‌ها سپرده شده است. از این‌رو اگر کسی که دینداری خود را به رساله علمیه منحصر کرده و به تمام احکام آن عمل کند، تنها بخشی از دین را درک کرده است (که البته به نوبه خود ضروری است) و بخش بزرگ‌تر آن را که اخلاق است، دریافته است. انسان متشرع بی‌اخلاق به اندازه انسان متخلق شریعت‌گریز به یک اندازه از سعادت باز می‌ماند.

۱. ابن بابویه (صدوق)، الخصال، ج ۱، ص ۱۱۳

۲. مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۲۹۳-۲۹۴

۳. طبرسی، مکارم الاخلاق، ص ۸